

บทที่ ๖

สรุป และข้อเสนอแนะ

การรับประทานอาหารในประเทศไทย

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในบรรดาประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งการปรับปรุงด้านอุตสาหกรรมการกินห่อ กำลังเจริญก้าวหน้าควบคู่ไปกับงานด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับห่อที่ใช้กับอาหารซึ่ง เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของผู้บริโภค สำหรับในประเทศไทยเรา ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ต่างขาดความรู้เพียงพอเกี่ยวกับ เรื่องของการกินห่อที่ถูกต้อง ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจในสาระสำคัญของการกินห่อที่ถูกริธีน้อยมาก โดยบุคคลเหล่านั้นมิได้คำนึงถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นอัน เป็นผลมาจากการกินห่ออาหารแบบผิด ๆ ผู้ผลิตส่วนใหญ่ยังเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว และกฎหมายข้อบังคับต่าง ๆ ก็ยังมีไม่เพียงพอ และที่มีอยู่ก็มิได้ใช้บังคับกันอย่างเข้มงวด ประกอบกับผู้บริโภค เองก็ยังขาดนิสัยในการพิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเองอยู่ การศึกษาทำกันอยู่ในวงแคบ

อย่างไรก็ตาม ในระยะหลัง ๆ นี้ ได้เริ่มมีการตื่นตัวและหันมาสนใจให้ความสำคัญเกี่ยวกับ เรื่องของห่ออาหารนี้ขึ้น โดยมีหน่วยงานของราชการหลายหน่วยได้เริ่มดำเนินการ ในด้านการให้ข่าวสาร ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกินห่ออาหารที่ถูกริธี เช่น หน่วยงานของกระทรวงอุตสาหกรรม ที่มีบริการให้คำแนะนำ ในการออกแบบห่ออาหารที่ถูกต้อง การให้ข้อเสนอแนะในการเลือกซื้อและพิจารณาในการซื้ออาหารโดยดูห่อห่อ การให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานอาหาร เพื่อเป็น เครื่องช่วยในการตัดสินใจของผู้บริโภค การรวมตัวของธุรกิจเอกชนตั้งขึ้น เป็นสมาคมด้านการกินห่อ และแม้การตั้งหน่วยงานเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภค (ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเรียกว่า "คณะกรรมการคุ้มครอง

ผู้บริโภค" ขึ้น) เพื่อช่วยเผยแพร่ข่าวสาร, ข้อมูล, ความรู้ และแนะนำวิธีการเลือกใช้สินค้าอย่างถูกต้องให้แก่ผู้บริโภค หน่วยงานที่กล่าวมานี้เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงานหลายแห่งที่เริ่มหันมาให้ความสนใจในความสำเร็จข้อนี้ ซึ่งนับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีต่อวงการหีบ-ห่ออาหาร

แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาหลายประการที่ยังต้องประสบอยู่ และต้องดำเนินการแก้ไข เพื่อให้มาตรฐานของหีบห่ออาหารได้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากทุกฝ่าย ทั้งทางด้านผู้ผลิต ผู้บริโภค และส่วนราชการ ปัญหาเหล่านี้นี้อาจกล่าวได้โดยสังเขปคือ

ปัญหาที่ประสบ

๑. ปัญหาทางด้านที่เกี่ยวกับส่วนราชการ

ในส่วนที่เกี่ยวกับส่วนราชการ (กระทรวง, สถาบัน, เจ้าหน้าที่ ผู้รักษา-กฎหมาย ฯลฯ) มีปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวได้คือ

๑.๑ ปัญหาด้านความไม่พอเพียงของกำลังคนในการดำเนินงานอันมีผลสืบเนื่องมาจากงบประมาณที่มีจำกัด ทำให้การค้นคว้าวิจัยทำอยู่ในวงแคบ ทั้งตัวอุตสาหกรรมและผู้บริโภคไม่ทราบถึงคุณภาพของหีบห่ออาหารไม่ทราบว่าควรเลือกอย่างไร จึงจะดีที่สุด

๑.๒ ปัญหาด้านความรู้และเทคโนโลยีมีจำกัด ซึ่งปัญหานี้ก็สืบเนื่องมาจากสาเหตุของการขาดงบประมาณ และกำลังคนเช่นเดียวกัน และมาามีผลต่อการพัฒนาหีบห่ออาหารด้วย เพราะทำให้การพัฒนาถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตไม่เจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่

"คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค" เป็นหน่วยงานของรัฐบาลซึ่งขึ้นอยู่กับสำนักนายกรัฐมนตรี มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ในอันที่จะพยายามคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้ได้บริโภคแต่สินค้าที่ดี มีคุณภาพ ได้ประโยชน์คุ้ม และสนับสนุนการซื้ออย่างมีเหตุผล

๑.๓ เกี่ยวกับด้านการออกกฎหมาย ข้อกำหนดใช้บังคับในเรื่องของหีบ-ห่ออาหารมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมที่เปิดขึ้นดำเนินการในค้ำนี้ และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การออกกฎหมายบางครั้งล่าช้าไม่ทันต่อเหตุการณ์ สิ่งเหล่านี้อาจเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น ความผันผวนทางการเมืองทำให้ขั้นตอนในการออกกฎหมายติดขัด ล่าช้า และนโยบายในการออกกฎหมายเปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ในเรื่องของกฎหมายบางอย่างก็ล้าสมัย และมีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิดน้อย รวมทั้งอำนาจการจับกุมหรือลงโทษแก่ผู้กระทำผิดก็มีได้ให้แก่เจ้าหน้าที่ทางด้านหีบห่ออาหารโดยตรง ขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ผู้รักษากฎหมาย ก็มีโอกาสปฏิบัติหน้าที่โดยเข้มงวดกวาดขันได้ทุกกรณี ทั้งยังขาดการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันมากเท่าที่ควร

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การประชาสัมพันธ์ยังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอในการให้คำแนะนำ หรือให้การศึกษาแก่ประชาชนให้ทราบว่า สิ่งใดเป็นอันตราย ไม่เป็นอันตราย และในบางครั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนี้ก็ยังขาดความรู้ เนื่องจากมิได้ศึกษามาในเรื่องนี้โดยตรง

จะเห็นได้ว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องนี้ ยังเป็นหน่วยงานที่มีขนาดเล็กเกินไป มีกำลังเจ้าหน้าที่น้อย งบประมาณน้อย ฉะนั้นประสิทธิภาพในการดำเนินงานจึงต้องเป็นไปตามสภาพการณ์

๒. ปัญหาที่เกี่ยวกับด้านผู้ผลิต

๒.๑ ผู้ผลิตไม่รู้กฎหมาย ไม่สนใจว่าอะไร เป็นข้อห้าม

๒.๒ ผู้ผลิตไม่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิตหีบห่ออาหารที่ถูกวิธี และมีคุณภาพ จึงใช้สารที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ โดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือโดยเพื่อต้องการจะลดต้นทุนการผลิต

๒.๓ ผู้ผลิตมักมุ่งหวัง เก็งกำไรมากกว่าจะสนใจปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย จึงมักใช้วัตถุติดที่ด้อยคุณภาพในการผลิต

๒.๔ สิ่งที่ถูกกฎหมายอนุญาตให้ใช้ในกระบวนการผลิตบางอย่างมีราคาแพง หรือยากต่อการเสาะหา วัสดุบางอย่างต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศในราคาแพงมาก และมีปัญหาเรื่องการขาดตลาดอยู่เสมอ

๒.๕ ผู้ผลิตบางรายขาดความสามารถด้านกำลังเงิน และขาดผู้ส่งเสริมสนับสนุน จึงต้องใช้วิธีการผลิตเพื่อให้ลดต้นทุนให้มากที่สุด

๒.๖ จำนวนผู้ผลิตรายใหญ่ที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีอยู่น้อยราย เนื่องจากในปัจจุบันบรรดาโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการ ด้านการหีบห่อมีลักษณะที่แตกย่อยออกมามากมาย มีทั้งผู้ที่ดำเนินงานด้านการหีบห่ออาหารโดยตรง หรือผลิตวัสดุเพื่อการหีบห่ออาหารโดยตรง กับพวกที่ทำหน้าที่ทั้งด้านการผลิตอาหาร และหีบห่ออาหารพร้อมกันไปเลย ฯลฯ การปฏิบัติงานซึ่งค่อนข้างจะซับซ้อนกัน โรงงาน ผลิตรายใหญ่ ๆ ที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงอุตสาหกรรม มักจะดำเนินงานควบกัน ระหว่าง งานผลิตอาหารและการหีบห่อ และโรงงาน เหล่านี้มักจะมองเห็น เรื่องของการหีบห่อ เป็น เพียงส่วนงาน เล็ก ๆ ที่ไม่สำคัญเท่างานผลิตอาหารนั้น ๆ

ฉะนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ปัญหาอีกประการหนึ่งก็คือ ยังมีโรงงานที่ทำหน้าที่ หรือ รับผิดชอบโดยตรงกับงานด้านนี้ไม่มากนัก จะมีที่ดำเนินงานในขนาดใหญ่ก็เพียงไม่กี่ราย (กรุณาดูตัวอย่างการดำเนินงานของกิจการผู้ผลิตวัสดุหีบห่ออาหารขนาดใหญ่แห่งหนึ่งใน ประเทศไทย ภาคผนวกหน้า ๒๔๒) ดังนั้นปัญหาสำคัญในเรื่องนี้ก็คือ จะต้องพยายาม เพิ่ม จำนวนโรงงานผู้ผลิตและรับผิดชอบต่องานด้านนี้โดยตรง และสนับสนุนให้การ ดำเนินงานของโรงงาน เหล่านี้ดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. ปัญหาด้านผู้บริโภค

๓.๑ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ที่หีบห่ออาหารที่ถูกลักษณะนั้นควรเป็น อย่างไร ยังไม่เข้าใจว่าตนมีสิทธิที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตน ไม่เข้าใจ เรื่องการบริโภค อย่างฉลาด และถูกจงใจด้วยการโฆษณาหรือคำชักชวนได้ง่าย

๓.๒ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับหีบห่ออาหารว่าได้มี บทบัญญัติอะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณา

๓.๓ ผู้บริโภคมักเลือกซื้ออาหารตามความเคยชินที่ได้เคยปฏิบัติอยู่เสมอมา บางคนไม่ยอมเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมในการบริโภคที่ผิด ๆ เช่น ยอมอดทนต่อสิ่งที่ไม่น่าทน ซี้เกรงใจ ไม่กล้าต่อสู้ ไม่ชอบเปลี่ยนแปลงทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสิ่งนั้นไม่ถูกต้อง

๓.๔ ผู้บริโภคบางคนมีความรู้ดี แต่สภาพทางเศรษฐกิจ ฐานะรายได้ บังคับให้จำยอมต้องเลือกซื้ออาหารชนิดที่มีราคาถูก

๓.๕ ผู้บริโภคทราบว่าวัสดุในการหีบห่ออาหารบางชนิดมีอันตราย แต่ความเคยชินก็ยังคงบริโภคอยู่เรื่อย ๆ เพราะอันตรายนั้นมิได้แสดงให้เห็นได้โดยทันที

๓.๖ ผู้บริโภคส่วนใหญ่มิได้รับข่าวสารจากทางราชการ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องของกฎหมาย หรือความรู้เกี่ยวกับหลักความปลอดภัยในการเลือกบริโภคโดยดูจากหีบห่อ ทั้ง ๆ ที่เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง

๓.๗ มีโอกาสและสิ่งแวดล้อมในการเลือกจำกัด เช่น ไม่มีผลิตภัณฑ์ให้เลือกมากพอ และผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ก็มีสภาพคล้ายคลึงกัน ยากแก่การตัดสินใจ

ปัญหาที่พบจากการสำรวจสภาพตลาดที่เป็นจริง

จากการที่ผู้วิจัยได้ออกทำการสำรวจจากสภาพตลาดที่เป็นอยู่จริงพบว่า มีปัญหาหลายประการที่ผู้บริโภคต้องประสบจากการเลือกซื้ออาหาร หากมองดูจากหีบห่อ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มองเห็นได้ง่าย ๆ ซึ่งแน่นอนว่ายังมีปัญหาอื่น ๆ ที่เรามองไม่เห็นแฝงอยู่อีกมากมาย ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างปัญหาที่มองเห็นอย่างง่าย ๆ พอสังเขป เช่น

๑. อาหารจำพวกขนม อาหารแห้ง จะบรรจุในถุงพลาสติก ส่วนใหญ่จะไม่มีป้ายบอก บางอย่างบอกชื่อร้าน ผู้ปรุง และปริมาณสุทธิ แต่ก็มิละเอียดชัดเจน และให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน เช่น ส่วนผสม สถานที่ผลิต ฯลฯ ส่วนใหญ่ที่มีป้ายมักจะเป็นสินค้าในร้านสหกรณ์ หรือซูเปอร์มาเก็ต เท่านั้น

๒. ของเหลวหรือกึ่งเหลว ที่ถูกบรรจุในขวดแก้ว และขวดพลาสติก ซึ่งควรจะมีป้ายฉลากติดภายนอก หากสินค้าที่ผลิตจากโรงงานใหญ่ที่จดทะเบียนอย่างถูกต้อง จะมีป้าย

ฉลากระบุทะเบียนการค้า วันที่ผลิต วันหมดอายุ ปริมาณสุทธิ วิธีใช้ ส่วนผสม ฯลฯ แต่ในความเป็นจริงแล้วมีสินค้าจำนวนมากที่ไม่ได้ระบุรายละเอียดที่ควรจะมี

๓. การบรรจุอาหารลงในหีบห่อบางอย่างใช้หีบห่อที่ลวงตาผู้ซื้อ
๔. การบรรจุอาหารบางอย่างในหีบห่อที่วัสดุอาจเป็นอันตราย มีอยู่มาก เช่น บรรจุน้ำมันในภาชนะที่เป็นพลาสติก
๕. สินค้าที่มีฉลากระบุรายละเอียด นอกจากจะระบุไว้ไม่ครบถ้วนแล้ว สินค้าจากต่างประเทศบางที่มีแต่ภาษาต่างประเทศ ทำให้ยากในการหาข้อมูล และการพิมพ์รายละเอียดไว้เฉพาะที่กระดาษห่อ อาจทำให้หลุดหายได้
๖. สินค้าหลายอย่างไม่มีเครื่องหมายการค้า ไม่มีป้ายราคา ไม่มีวันหมดอายุ (ซึ่งจำเป็นมากสำหรับสินค้าประเภทอาหาร)
๗. นอกจากนี้ยังมีสภาพของหีบห่อชำรุด สกปรก เสื่อมสภาพ ฯลฯ

ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา

การแก้ไขปัญหาคควรจะต้องแก้ที่ต้นเหตุ และแก้ไขโดยอาศัยความร่วมมือของหลาย ๆ ฝ่าย กล่าวคือ

๑. ในส่วนราชการ

ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนสัมพันธ์กับงานด้านการหีบห่ออาหารให้มากขึ้น มีการพิจารณาเพิ่มงบประมาณ ตลอดจนควรให้การฝึกอบรมและความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในการนำเอาข้อมูลหรือปัญหาที่เจ้าหน้าที่ประสบมาตกถึง เพื่อแก้ไขปัญหายังอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกันก็เพิ่มพูนความรู้และส่งเสริมสนับสนุนเจ้าหน้าที่ในอันที่จะแสวงหาความเจริญก้าวหน้า และเพิ่มพูนความรู้ในด้านนี้ นอกจากนี้ควรมีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้ให้แก่ผู้บริโภคและแก่ผู้ผลิตให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยใช้การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าใจ และที่สำคัญคือการออกกฎหมายบังคับหรือข้อกำหนดในเรื่องนี้ และถือปฏิบัติเพื่อการควบคุมอย่างเคร่งครัด ตลอดจนให้การสนับสนุนแก่กิจการผู้ผลิตที่ต้องการจะปรับปรุงการดำเนินงานให้ถูกวิธี

๒. เกี่ยวกับผู้ผลิต

ควรพยายามส่งเสริมให้ผู้ทำการผลิตคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลัก โดยผลิตให้อยู่ในขอบเขตของกฎหมาย ไม่คำนึงถึงกำไรที่ได้รับมากกว่าความปลอดภัยของผู้บริโภค ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้ผู้ผลิตหันมาสนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อการผลิตที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

๓. ทางด้านผู้บริโภค

ควรให้ความร่วมมือกับทางราชการ โดยพยายามติดตามข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง และเลือกซื้ออาหารโดยใช้เหตุผล เพื่อไม่สนับสนุนผู้ผลิตให้ผลิตสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐาน และพยายามรักษาลิทธิของตนในการคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของตนเองที่ควรจะได้รับ จากการซื้ออาหารบริโภคทุกครั้ง

สรุปแล้วความบกพร่องทั้งหลาย เกิดจากการขาดแคลนทั้งความรู้ งบประมาณ ตลอดจนขาดความร่วมมือระหว่างบุคคลทุก ๆ ฝ่าย ขาดความสนใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือความเห็นแก่ผลกำไรมากเกินไปเกินควรของผู้ผลิต การแก้ปัญหาจึงต้องทำให้ถูกต้องและแก้จากต้นเหตุเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ และหากทุก ๆ ฝ่าย ให้ความร่วมมือร่วมใจกันและดำเนินการอย่างจริงจังแล้วก็เป็นที่ยากที่จะหวังได้ว่า การหีบห่ออาหารในประเทศจะสามารถบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ได้อย่างแน่นอนในอนาคตอันใกล้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย